

A Nap című politikai napilapban jelent meg 1908. május 2-án a következő néhány sor:

„Hajós Alfréd műépítész holnap, vasárnap 12 órakor tartja esküvőjét Blockner Vilma kisasszonnyal a Dohány utcai templomban.”

Az 1896-os athéni olimpia kétszeres úszóbajnokának felesége – a régi asszonyok jó szokása szerint – gondosan megőrizte a táviratokat, amelyeket az ifjú pár kapott, majd később bekötötte és így helyezte el értékei között. A sors különös véletlenje, hogy a „kapcsos könyv” túlélte a két világháborút és túlélte őket magukat is.

A kor neves embereinek jókívánságait őrizi a több mint kétszáz távirat, amelyet a Teréz krt. 37-be (ma újra ez a neve), vagy a Royal Szállóba címeztek a jó barátok. Írók, művészek, politikusok, orvosok, kereskedők,

a kard... A sportok a lélek jegesfürdői, a test örökös orvosai.

Lehetne-e jobban, szebben megfogalmazni a sport lényegét? S írta mindezt Krúdy abban az időben, amikor – s itt Hajós Alfréd egyik leveléből idézünk: „nemcsak hogy nem becsülték, hanem le is nézték a sportban elért sikereket, s arról, hogy a hatóságok áldozatot hozzanak, még álmodni sem mertünk.”

Már az is érdekes, hogy Hajós is, Krúdy is ugyanabban az évben, 1878-ban született. Krúdy Nyíregyházán, Hajós Budapesten. 1908-ban mindketten har-

HÉT SZÓ TITKA

Meghalt „azapu” – csak így emlegette, összeragasztva a szót a névelővel – utolsó gyermeke, a 72 éves Krúdy Zsuzsa is. Még márciusban, de a temetési szertartásra csak a közelmúltban került sor a rákoskeresztúri Új köztemetőben. Hamvait – végakarata szerint – szétszórták a szélben. A szomorú esemény eszembe juttatja Krúdy Gyula kedvenc nótáját, amelyet a temetéskor játszott neki a cigány: *Viszik a menyasszony selyemágyát... A menyasszonyról pedig felőltek egy réges-régi távirat szövege, amely – olimpiára készülvén – első olimpiai bajnokunkat, Hajós Alfrédot idézi...*

ezt a nevet viselte, még az Árpádok idején élt és pugil (pugilizmus=versenybirkózás, bokszolás – K. A.) volt.. Igenis pugil. Vagy ahogy ma mondanánk: igazságügyi bérvívó. Mert ha nem tudnád, az Árpádok alatt ők döntötték el azokat a bonyolult birtokpereket, amelyekben a királyi kancelláriák minden bölcsessége csődött mondott. Ilyenkor a peres felek porondra állították a maguk pugiljait. Ezek, persze, a párviadal minden fortélyát ismerő, hatalmas erejű, ravasz, tapasztalt fickók voltak. A vesztes, ha egyáltalán túlélte a mérkőzést, attól fogva életfogytiglan tejbegrízre volt ítéelve, mert fogai biztosan ottmaradtak a véres fűrészporban. Az én őszám – közölte Krúdy büszkén és hirtelen kigyúló, csillogó szemmel – mindig győzőt.”

Gondolom, ez így természetes. „Egy jó fejvel kimagaslott az átlagemberek közül” – olvashatjuk az íróról öccse, Péter emlékeztéseiben. (Kilencvenegynéhány kiló volt és 189 centiméter magas.) „Alacsony ajtóknak, falusi mestergerendákban, víg disznótorokon, hetekig tartó lakodalmakon sokszor bevágta a fejét. Bizony, ámulták-bámulták földias erejét.”

Klell Kálmán, a vívósport történetének módszeres kutatója, adatgyűjtője, egykoron maga is jeles BSE-vívó, később ismert fotóművész mondta: „Első mesterem Krúdy Péter volt, mi csak Petárnak hívtuk. (Mulatós ember híreben állt ő is, mint a bátyja.) Az első világháború után a Vas utcai iskolában kaptunk tőle vívóleckét. Mellesleg az Izabella utcai felsőkereskedelmi iskola tornatanára volt. Az edzések után bebetértünk a Kovácsécs vendéglőbe (ma Bátya Étterem) egy korsó serre. És természetesen Petár kehjét is mi fizettük ki. Egy évig tanított bennünket.”

Megbízható forrásokból tudjuk, hogy Krúdy Gyula nagyon

kedvelte a korábban divatos sportokat, például a vadászatot és az agárvadászatot is. Előszerttel lovagolt. Már gyermekkorában pónilovat kapott az édesapjától. És ugye, nyáron úszott, télen korcsolyázott.

Krúdy Mária: „Fogalmam sincs, mikor tanult meg úszni. Arra viszont emlékszem, hogy amikor szeretet tehettem, fel-fel járogatott a vívótermekbe, leült egy kicsit szemlélni és elbeszélgetett a híres magyar mesterekkel.”

A kor egyik bálványozott alakja, a nagy kártyahős, az atyai jó barát, Szemere Miklós tanította meg vívni. Őt mintázta meg Krúdy Alvinczi Eduárd alakjában A vörös postakocsi-ban. Szemeréről írta Kellér Andor Zöld gyep, zöld asztal című könyvében: „Rendkívüli férfi volt; zseniális és tanult. Pallérozott és rendszerű agyveleijében egyformán megfértek a görög és latin auktorok tanításai a politikai elmélettel és a lövészeny handicap-skáláival.”

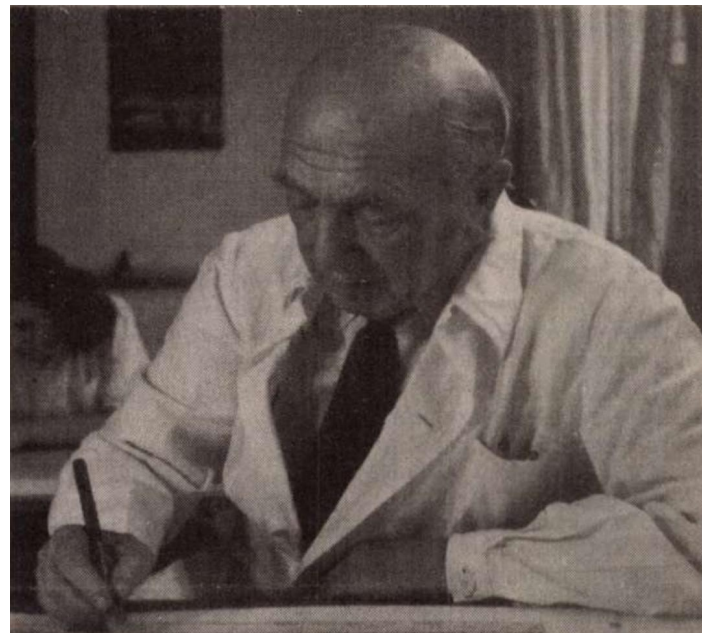
A Pesti Napló 1933. január 10-i számában jelent meg egy Krúdy-tárca A marhahús barátja címmel. Ebben olvashatjuk: „A fogadói bölcsesség • szerint, amely a saját konyháját védelmezi: sok része volt az öreg Kerestessy vívómesternek az étvágy fokozásában vagy csökkentésében. Oly napokon, amikor a vívógyakorlat és a céllövészet kifogástalanul sikerült, a mester megdicsérte tanítványát: Szemere úrnak kevés kifogásolni valója volt a marhahúson. De viszont voltak napok, amikor sehogyan se volt szabályos egyetlen prim-, sőt traverzán vágás sem, a vívótör is célt tévesztett, a pisztolygolyó a céltábla helyett a falba furdott, hogy halálra ijessze a szomszéd lakót...”

Hol találkozhatott Hajós és Krúdy?

Krúdy Mária szerint a Dohány utcai Otthonkörben és a Fészek Klubban alakult ki közöttük

tük szoros barátság. Mórincz Zsigmond, Bródy Sándor, Szép Ernő, Csérgő Hugó, Lázár Miklós, csupa neves ember járt ide. „Apám nagyon szerette az érdekes, színes, sokoldalú embereket. Hajós, aki a sportban és a hivatásában is maradandót alkotott, nem hiányozhatott a baráti köréből.”

Ha analógiákat keresünk ketőjük életében, akkor Krúdynál is, Hajósnál is sokat mond ez a szó: Margitsziget. Krúdy 1918 őszétől 1930 tavaszáig József nádor egykori kastélyában, a Margitszigeten lakott. „Ha csak tehette, bejárta. Lassan, figyelve

Hajós Alfréd hetvenöt éves korában

sétált. Szokása volt meg-megállni... Ilyenkor derekát vastag bambuszbotjára támasztotta...” (Krúdy Zsuzsa) Szenvedélyesen kutatta, magyarázta a sziget történetét. 1927-ben a Közmunka Tanács méltóságos elnökének egy „Margitszigeti Museum” felállítását javasolta, amelynek szervezésére és vezetésére ingyenesen vállalkozott. „A sziget 1000 éves múltjának emlékei, adatai és relikviái mind a birtokomban vannak” – írta. A szép tervből azonban, sajnos, semmi sem lett...

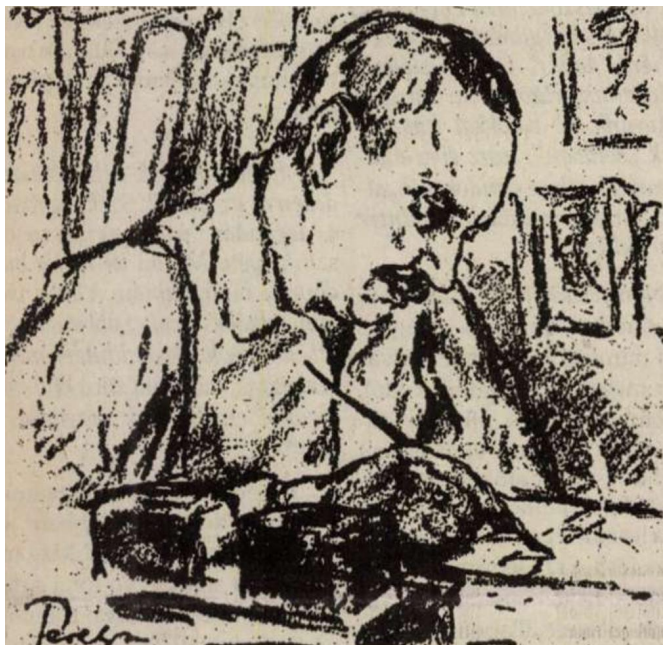
A jó barát és kortárs, Hajós Alfréd főműve, a Nemzeti (ma Hajós Alfréd) Sportuszoda azon a helyen áll, ahol Krúdy magányos sétái során olyan gyakran megfordult. A véletlen azonban úgy hozta, hogy szinte abban az időben (1930 elején), amikor elkezdődtek az uszoda építési munkálatai, Krúdy családjával Óbudára költözött.

József főherceg-villa. A ház, amelyben Krúdy Gyula és családja lakott a Margitszigeten

A Magyar Hírlap 1931. december 25-i számában már Óbuda jövője foglalkoztatta: „... A harmadik terv volna a Nemzeti Stadion építése az óbudai szigetre. Ez a sportolónak szentelt csodáépítmény már csak azért is inkább tétetnék ide, mint a tervbe vett Ferencvárosba, mert hisz erre vezet a külföldre vivő bécsi út. Erre, Óbuda felé kell jönnie a fővárosba minden idegennek, aki megcsodálná a Nemzeti Stadiont!”

Hajós már 1913-ban (!) fölvetette a Nemzeti Stadion gondolatát és a Népstadion mai helyére javasolta. Ezt követően szóban és írásban állandó harcot folytatott a megépítése érdekében és a sors megengedte neki, hogy 40 esztendő múltával meg is érje ezt a napot. Sőt, meghívott szakértőként részt is vehetett a megvalósításában.

Korabeli rajz Krúdy Gyuláról

sporttársak ölelték át gondolatban első olimpiai bajnokunkat, aki 1904-ben már visszavonult a versenyzéstől.

Miről is árulkodik a „kapcsos könyv”, ez a lila fedelű, vastag borítású Hajós-dokumentum? A borítólapon aranyozott betűk jelzik a házasságkötés idejét, fölötté a felirat: „Vilma-Alfréd.” S aztán, ahogy a táviratok között lapozgatunk, egyszer csak a szemünkbe ötlök egy név – a Krúdy Gyuláé.

Hajós és Krúdy barátságáról szinte semmit sem tudunk. Mindössze hét szó maradt fenn kapcsolatukról:

„Baldogságodban igaz örömmel osztozunk, Krúdy és felesége.”

Amikor Gedényi Mihály – a jeles Krúdy-kutató – özvegyének telefonba azt mondtam: Krúdy és Hajós barátságáról írok, így kiáltott fel: „Hát jóban voltak?”

Krúdy Zsuzsa, az író második házasságából született lánya figyelemzet bennünket arra, hogy édesapjának voltak barátai, de nem abban az értelemben, ahogy általában a barátságot értjük. Egyes embereket kedvelt, teljesen függetlenül attól, hogy milyen pozíciókat foglaltak el a társadalmi életben.

De: Krúdy sportszeretete közismert volt. A magyar sportolók győzelmeinek mindig hangot adó író több cikkében foglalkozott a testnevelés fontosságával is: „A mindenható sport... a mai és legközelebbi társadalmat úgy alakítja, hogy egy évtized múlva valóban új világot találunk itt” – írta 1922-ben. „A csodálatos sport... amelyet megszeretni és véle... egész életen át foglalkozni megóvást jegyez a férfikor bánataitól, a férfikor csüggedéseitől és az öregség tehetetlenségétől. A testedző sport szenvedéllyel való fokozása a legjobb örökség, amelyet gyermekeinkre hagyhatunk. Nem kerülhet mélyen az élet válságaiba fiatal ember, akinek legjobb barátja a diszkosz és

mincévesek. Az egyre iparosodó Magyarországon megindult a városiasodás, és az írók a század végén (1896) már a fővárosban találjuk. Túl van a pályakezdetesen, az első sikereken.

Hogy miképpen ismerkedtek meg? Erre sincs pontos adatunk, de biztosra vehetjük, hogy Krúdy, aki már gyermekkorában rajongott a sportért, érdeklődéssel kísérte Hajós olimpiai szereplését. Krúdy Zsuzsa írja Apám, Szindbád című könyvében: „Diáktársaival gyakran járt korcsolyázni a Poprád folyóra. Egyik alkalommal vigyázatlan-ságból beleesett egy halászlékbe. Pajtásai és egy öreg halász csak nagy ügyel-bajjal tudták kimenteni, egy alább tátongó másik léken alányúlva, a jég alatt hempergő tizenhárom éves fiút.”

„Tizenhat esztendő koromban nehéz kardokkal, derékig meztelenül párbajoztam a huszárlaktanyában, s nem is csodálkoztam, hogy ép bőrrel megúsztam.” – Ez már Krúdy visszaemlékezése fiatalokoráról.

Látszólag ellentmond az előbbinek, hogy hetedik és nyolcadik osztályos bizonyítványában azt olvashatjuk: „Tornászatból felmentve.” (Ötödik és hatodik osztályban tornából 2-es érdemjegyet kapott.)

Krúdy Mária, az író első házasságából született lánya, röviddel a halála előtt – amikor már nem fogadott látogatókat – telefonba mondta el, hogy feltételezése szerint édesapja elsősorban lustasága és hirtelen növekedése miatt maradt távol a tornaóráról. Ma már tudjuk, szervi szív-baja volt. Ez okozta, hogy korán, 55 éves korában meghalt.

Krúdy Gyula mesélte egyszer Kálmán Jenőnek, a neves publicistának egy átvirrasztott éjszaka után, a New York kávéházban: „... a legmesszebb időkre visszakalandozó megérzés azt súgja nekem, hogy az első Krúdy, aki

Bárha Krúdy is közöttünk lehetett volna még azokban a napokban!

Egymás mellé állíthatjuk a háborúról alkotott véleményüket is. Krúdy így ír 1916-ban: „De jó lett volna akkor tartózkodni a földön, midőn nem volt háború, midőn legfeljebb gutaütés, végelgyengülés, lovagi párbaj, vagy szerelmi búbanat szokott véget vetni az életnek... De jó lett volna akkoriban pesten járni, amikor valódi krinolinban repült a dáma... senki sem sietett, csak a lóvasút...” És 1922-ben: „A hosszú háború következménye, hogy tulajdonképpen mindenkinek adósa maradt az élet jó pár esztendővel, azért nem lehet itt megnyugodott, régi sikereikből élő öreg írókról és fiatal kezdőkről beszélni. Tulajdonképpen mindnyáján kezdők vagyunk az új világban, ebben az ismeretlen, közös erdőben...”

1953-ban, 75. születésnapján Hajós Alfréd így vallott barátai körében az életről: „Millió ember halála, felbecsülhetetlen értékek pusztultak el. S mire véget ért a kataklizma, maga elé meredt az emberiség. Vajon mi történt? Nincs rá felelet! S mi lesz ezután? Nincs ember a földkerekségen, aki erre a kérdésre meggyőző választ tudna adni. Porszemek vagyunk ebben az egész világot átforgató viharban. S mégis! Minden ember ösztönös hajlama, hogy a földre szálljon, folytassa élethivatását, s újból nekiinduljon az életcéljának.”

Hét szó maradt fenn Krúdy és Hajós barátságáról: „Baldogságodban igaz örömmel osztozunk, Krúdy és felesége.” De olyan szavak, amelyeket nem küldözget az ember nap nap után a másiknak. Szavak, amelyek lám, lázba hozták az emlékező krónikást is. Most, amikor az utolsó Krúdy-leszármazott is elköltözött a földre; most, amikor újra rajtköre hív az olimpiai fanfár...

Kó András